

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ PECULIARITIES OF ECONOMIC ESTIMATION OF INTELLECTUAL CAPITAL OF THE MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

У статті розглянуто особливості економічного оцінювання інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств. Описано процедуру оцінювання людського, споживчого і структурного капіталу. Виділено проблеми методології економічного оцінювання інтелектуального капіталу. Проаналізовано методи оцінювання інтелектуального капіталу у практиці машинобудівних підприємств. Сформовано типологію факторів впливу на процес економічного оцінювання інтелектуального капіталу.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, людський капітал, споживчий капітал, структурний капітал, машинобудівні підприємства, економічне оцінювання, показники оцінювання.

В статье рассмотрены особенности экономической оценки интеллектуального капитала машиностроительных предприятий. Описана процедура оценки человеческого, потребительского и структурного капитала. Выделены проблемы методологии экономической оценки интеллектуального капитала. Проанализированы методы оценки интеллектуального капитала в

практике машиностроительных предприятий. Сформирована типология факторов влияния на процесс экономической оценки интеллектуального капитала.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, человеческий капитал, потребительский капитал, структурный капитал, машиностроительные предприятия, экономическая оценка, показатели оценки.

Peculiarities of the economic estimation of the intellectual capital of the machine-building enterprises are considered in this article. The procedure of the estimation of the human, consumer and structural capital is described here. The problems of methodology of the economic estimation of the intellectual capital are underlined here. The methods of estimation of the intellectual capital in the practice of machine-building enterprises are analyzed in the article. Typology of the factors of influence on the process of economic estimation of the intellectual capital are formed in the given article.

Key words: intellectual capital, human capital, consumer capital, structural capital, engineering enterprises, economic evaluation, performance evaluation.

УДК 658:005.3:621(477.8)+631.16:330.142

Прокопенко І.В.

аспірант кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національний університет «Львівська політехніка»

Постановка проблеми. Економічне оцінювання інтелектуального капіталу (ІК) є проблематичним через нематеріальний характер його складових, а у випадку машинобудівних підприємств ситуація ускладнюється через тривалий життєвий цикл продукції, що випускається та значні витрати часу і матеріальних ресурсів на створення, впровадження і виробництво наукомістких товарів. У світі швидко змінюються технології, і щоб бути конкурентоспроможними, машинобудівним підприємствам доводиться змінювати свої технологічні операції, оновлювати обладнання, дбати за скорочення енергоспоживання, витрат матеріалів, розвиток інфраструктури тощо. Все це висуває специфічні вимоги до підготовки інженерно-технічного персоналу та менеджерів, їх компетенції повинні постійно оновлюватися, а інтелектуальна активність – зростати. Актуальним є дослідження особливостей економічного оцінювання ІК машинобудівних підприємств та розроблення процедур і методів його здійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток інтелектуального капіталу знайшов відображення у численних працях іноземних і вітчизняних вчених, які визнають існування проблеми економічного оцінювання ІК та його складових. Сучасні дослідження Е. Брукінг, О.Б. Бутнік-Сіверського, Л. Едвінсона, С.М. Ілляшенка, М.В. Кадничанського, А.Н. Козирева, М. Мелоуна, О.В. Полуякрової, П. Салівана, К.-Е. Свейбі, Т. Стюарта,

Ю.О. Тараруева доводять, що оцінювання ІК може проводитися у грошовій формі або за допомогою якісних показників. При цьому автори по-різному підходять до формування методології економічного оцінювання окремих складових ІК. Найбільш розробленою є процедура оцінювання людського капіталу, чимало праць присвячено показникам оцінювання споживчого підприємств невиробничої сфери. Найменш дослідженою є система показників оцінювання структурного (організаційного) капіталу, а специфіка оцінювання ІК підприємств машинобудування представлена дуже обмежено.

Постановка завдання. Метою дослідження є ідентифікація і типологія особливостей економічного оцінювання ІК машинобудівних підприємств у розрізі його складових (людський, споживчий та структурний капітал) і з урахуванням напрямків впливу (позитивні і негативні особливості).

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічне оцінювання ІК підприємства та його окремих складових пов'язане з серйозними методологічними проблемами, оскільки доводиться оперувати одночасно кількісними і якісними показниками. Були спроби відомих науковців звести ці показники до якогось спільного вимірника, однак таким чином можна визначити лише умовний рівень розвитку ІК, який насправді мало що дає для подальшого розвитку бізнесу. Простіша ситуація з вимірюванням рівня розвитку та параметрів окремих складових ІК – людського, структурного та

споживчого капіталу, однак ці дані не відображають реального рівня капіталізації нематеріальних активів та мало що говорять про ефективність капіталовкладень у розвиток ІК. Оцінювати всі елементи ІК на рівні великого машинобудівного підприємства нереально і непотрібно, ключовим завданням є виділення груп таких показників, які відображають ефективність заходів розвитку ІК та його окремих складових в контексті цілей підприємства.

Слід бути готовим до того, що раз вибраний набір показників оцінювання потребуватиме модифікації не тільки при зміні цілей розвитку бізнесу, а й внаслідок зміни факторів зовнішнього середовища. Якщо ключовою ціллю є впровадження нового виробу у серійне виробництво, то цікавими будуть показники споживчого капіталу і ефективності використання об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ). У випадку загострення конкуренції і виникнення потреби знижувати ціни найважливішими стануть показники, які характеризують структурний капітал. Якщо ж на горизонті злиття чи продаж бізнесу – потрібно знати вартість ІК як єдиного цілого, а при продажу окремої товарної марки чи бренду – яку частку вони складають у комерціалізованій вартості нематеріальних активів підприємства.

Щоб оцінити ІК машинобудівного підприємства чи його окремі складові потрібно визначитись з цілями розвитку бізнесу на даний момент і в найближчій перспективі (довгі часові горизонти враховувати нема сенсу, оскільки швидкість зміни параметрів ІК набагато вища ніж зміни виробничих технологій), після чого встановити об'єкти і критерії оцінювання, а вже потім – вибрати метод і показники оцінювання. Т. Стюарт пропонує три принципи для правильного вибору об'єкта і критеріїв оцінювання ІК: 1) уникати зайвого ускладнення (достатньо по три параметри оцінювання людського, структурного і споживчого капіталу та одного інтегрального показника); 2) вимірювати тільки те, що має справді стратегічне значення, а не накопичувати різномірну інформацію «про запас»; 3) вимірювати ті види діяльності, які створюють ІК [1, с. 337-338].

Кількість параметрів оцінювання суб'єктивна, але вибирати їх треба швидко і бажано кількома методами одночасно. Точність оцінювання якісних показників ІК є відносно невисокою, а кількісні спирають на суб'єктивні дані, зібрані для неоднорідних об'єктів. Мова йде про те, що, наприклад, людська праця не може бути цілком гомогенною (однакові характеристики часу, продуктивності, кваліфікації, структури робочого часу, оплати, творчої складової тощо), а отже навіть її кількісні оцінки не є цілком однорідними. Застосування кількох принципово різних методів оцінювання ІК дає можливість згладити цю неоднорідність і отримати точніший результат.

Якщо говорити про загальні методичні засади оцінювання ІК як цілісної підсистеми, то науковці здебільшого схиляються до того, що слід використовувати спочатку ту методичну платформу, для якої легше отримати релевантні дані, а потім, за потреби і можливості, оцінювати загальний рівень розвитку ІК іншими методами і порівнювати результати. О.Б. Бутнік-Сіверський виділяє витратний і експертний (ринковий) методи оцінювання вартості ІК, які розглядає з точки зору купівлі ОІВ. Якщо покупець володіє релевантною інформацією щодо витрат, пов'язаних зі створенням та використанням конкретного ОІВ, то він зможе порівнювати ці дані з альтернативними об'єктами з подібним рівнем корисності. Якщо ж такої інформації немає, то залишається використовувати ринковий метод, тобто на основі суджень експертів порівнювати пропонований ОІВ з аналогічними, які були продані раніше і вже підтвердили свою корисність [2, с. 23].

Витратний метод на перший погляд є точнішим, однак тільки в тому випадку, коли життєвий цикл ОІВ і продукції підприємства є відносно короткими (до року). Інакше розподіл витрат між фінансовим роками, амортизація нематеріальних активів (НМА) та зміна ефективності придбаного ОІВ можуть внести в оцінки рівня розвитку ІК суттєві похибки. А машинобудівні підприємства якраз і мають тривалі життєві цикли продукції. Однак отримання експертної інформації щодо використання подібних ОІВ на інших підприємствах машинобудування якщо й можливе, то здатність експертів оцінити ситуацію об'єктивно треба неодноразово перевіряти, а це теж займе певний час, не говорячи вже про витрати на проведення такого масштабного дослідження.

Провідні економісти, крім витратного та ринкового, використовують дохідний метод оцінювання ІК. Найчастіше його застосовують до елементів споживчого капіталу (торгові марки, бренди, постійні клієнти) та тих ОІВ (патенти, ліцензії, авторські права), які приносять вимірюваний і прогнозований дохід у вигляді надходжень від продажу продукції, ліцензійних платежів, роялті тощо. Ринковий підхід до оцінювання вартості ІК у найпростішому вигляді базується на порівнянні їх ринкової та облікової вартості. Великі західні машинобудівні корпорації мають співвідношення ринкової вартості, розрахованої за обсягом купівлі-продажу їх акцій і/або пропозиціями до купівлі бізнесу чи злиття та балансовими активами в діапазоні 1,5/1÷2,5/1. І це ще вважається невисоким коефіцієнтом, бо для гігантів харчової промисловості (Coca-cola, Nestle) його значення сягає 3/1 і більше, а ринкова вартість Microsoft у її кращі часи (середина 1990-х рр.) перевищувала балансову у 12 разів [3, с. 12-13].

Кожен з названих методів мають модифікації залежно від об'єкту прикладення ІК та способу

набуття у власність ОІВ. М.В. Кадничанський, Ю.О. Тараруєв описують три модифікації витратного методу оцінювання інтелектуальних активів (ІА): метод вартості створення (розрахунок загальної величини витрат, пов'язаних зі створенням НМА всередині організації для власного використання); метод вартості заміщення (розрахунок витрат на придбання НМА в їх власників чи розробників та витрат на володіння, використання і обслуговування придбаних активів); метод вартості відновлення (розрахунок витрат, пов'язаних з повторним введенням в експлуатацію НМА, які якийсь час не використовувалися, а тепер потребують модифікації і, можливо, ліцензування чи додаткових адміністративних і юридичних процедур). Щодо методів доходного підходу, то автори справедливо відзначають, що вартість ІА визначається грошовими потоками, які плануються від їх використання і пропонують виділяти методи дисконтування грошових потоків та методи капіталізації економічного ефекту від використання ІА. У першому випадку вартість ІА визначається як сума дисконтованих грошових потоків за період їх використання, а в другому – як трансформований за допомогою ставки капіталізації економічний ефект. Метод капіталізації надлишкових прибутків базується на порівнянні прибутковості активів машинобудівного підприємства, що використовує ІА, з усередненими показниками подібних підприємств, які активно не експлуатують ІА. Дискусійним є твердження авторів щодо того, що метод дисконтованих грошових потоків краще використовувати для підприємств, які вже активно використовують ІА, а метод капіталізації економічного ефекту – у випадку, коли використання ІА тільки планується [4, с. 25].

Починати оцінювання ІК зі SWOT-аналізу або матричних методів аналізу пропонує С.М. Ілляшенко, обґрунтовуючи це тим, що методична база цих інструментів є добре розроблена і перевірена на практиці. Автор пропонує досліджувати потенціальну та здатнісну складові окремих елементів ІК. Потенціальна складова характеризує можливість подальшого розвитку, а здатнісна – характеристику здатності до реалізації того чи іншого елемента ІК [5, с. 92-93]. Такий підхід відображає той факт, що деякі елементи ІК навіть при великому потенціалі розвитку важко реалізувати (наприклад, наявність наукових ступенів у багатьох спеціалістів при слабкій дослідницькій базі підприємства). І, навпаки, може скластися ситуація, коли слабкий потенціал не дозволяє реалізувати актуальний ринковий запит.

Існує підхід, згідно з яким всі методи оцінювання ІК підприємств ділять на 4 групи: 1) методи прямого вимірювання; 2) методи оцінювання ринкової капіталізації; 3) методи оцінювання віддачі активів; 4) методи бального оцінювання [6, с. 138-139;

7, с. 19-20; 8÷12]. С.М. Ілляшенко вважає, що групи методів 2 і 3 більш придатні для оцінювання ІК підприємства загалом, бо вони оцінюють ІК від загального до часткового. Натомість методи груп 1 і 4 краще застосовувати для оцінювання окремих складових ІК та їх елементів [6, с. 139; 7, с. 20;]. Кожна група методів має свої переваги і недоліки при використанні у практиці машинобудівних підприємств, крім того, слід враховувати рівень агрегування оцінок ІК (людина, підприємство, регіон, держава). Особливо це стосується тих регіонів, де сконцентровані великі підприємства машинобудування, які забезпечують переважну зайнятість працюючих.

Найкраще було б користуватися таким методом оцінювання ІК, який дозволяв би визначати й загальний рівень його розвитку і давав можливість розрахунку показників, що характеризували б окремі складові. На жаль, універсального методу не існує, тому доведеться створити певний механізм вибору методу оцінювання ІК для потреб конкретного машинобудівного підприємства, а потім модифікувати його до отримання належного результату. Для цього потрібно дослідити фактори зовнішнього середовища та вибрати базові показники оцінювання людського, структурного та споживчого капіталу підприємства, які потрібно розраховувати у будь-якому випадку, поза залежністю від вибраного методу оцінювання ІК.

Для оцінювання людського капіталу можна використовувати такі показники, як склад людських ресурсів за різними ознаками, рівень освіти працівників, плінність кадрів, обсяг продажів або доданої вартості у розрахунку на одного працюючого, витрати на підвищення кваліфікації (грошові і часові), природи продуктивності праці, рівень інтелектуальної активності тощо. Людський капітал конкретних працівників можна оцінювати через капіталізацію їх заробітної плати, яку сприймають як відсоток, сплачений за користування. Наприклад, якщо облікова ставка НБУ складає 15,5%, то при середній заробітній платі машинобудівних підприємств 4,3 тис. грн., людський капітал одного працівника можна в середньому вважати рівним $4,3 \cdot 12 / 15,5 \cdot 100 = 332,9$ тис. грн. за рік. Виходячи з такого розрахунку, можна оцінити втрату людського капіталу підприємства і держави за рахунок відтоку кваліфікованих спеціалістів.

Обов'язкового слід враховувати показники якості освіти. За кількістю людей з вищою освітою Україна має гарні показники, однак витрати на освіту та якість цієї освіти є дуже низькими. Подібним чином, за кількістю вчених та інженерно-технічних працівників, зайнятих в науково-дослідних і дослідно-конструкторських роботах (НДДКР) (у розрахунку на 1 млн. населення) Україна має порівняно високі показники, однак за інвестиціями в дослідження та інновації й за еко-

номічними результатами від цих капіталовкладень ми дуже відстаємо.

Що стосується споживчого капіталу машинобудівних підприємств, то його можна оцінити через склад і структуру споживачів, динаміку та прогнози обсягів купівлі в розрізі видів продукції та супровідних послуг. Як мінімум, розраховуються прибуток та прибутковість у розрахунку на одного клієнта чи на одиницю стандартизованої продукції. Часто продукція машинобудування є дрібносерійною, а споживач створює імідж машин і устаткування чи торгової марки на території цілих регіонів. У таких випадках доведеться розробляти спеціальні методи оцінювання «вартості відносин» з такими споживачами. Важливими є обсяги та структура повторних замовлень, а також номенклатура сервісних і ремонтних послуг, які супроводжують купівлю машин і устаткування. Зовсім різні способи розрахунку споживчого капіталу, якщо: а) клієнт самотужки здійснює технічне обслуговування придбаної техніки; б) клієнт звертається по обслуговування до продавця в індивідуальному порядку; в) продавець утримує мережу сервісних центрів, які займаються гарантійним і післяпродажним обслуговуванням.

Машинобудування є стратегічною галуззю, яка має велику частку в загальному обсягу промислового виробництва та значний експортний потенціал. Це означає, що на рівень споживчого капіталу машинобудівних підприємств впливають не тільки внутрішні чинники, а й імідж країни на міжнародній арені та загальний інвестиційний клімат. Отже, слід враховувати інвестиційні рейтинги України, а на рівні окремого підприємства дбати про відкритість до зовнішніх контактів, мотивувати працівників до вивчення іноземних мов, ініціювати позавиробничі комунікації з представниками іноземного бізнесу і робити все можливе для покращення іміджу свого підприємства і держави загалом.

У випадку оцінювання організаційного капіталу машинобудівного підприємства потрібно в'ясувати, наскільки ефективною є система менеджменту як така і та її підсистема, яка відповідає за управління ІК. В межах такого дослідження оцінюють організаційну структуру управління, штатний розпис, посадові інструкції і внутрішні положення підприємства та їх відповідність стратегії інноваційного розвитку. Після цього оцінюють вік організації, плінність управлінського персоналу, стабільність управлінських і виробничо-технологічних процесів. Окремим напрямком оцінювання організаційного капіталу є інформаційна інфраструктура: рівень і функції інформаційних систем управління, система комунікацій та її інформаційно-технічне забезпечення, програмні продукти, засоби зв'язку тощо. Крім того, слід оцінити динаміку і ефективність інвестицій у розвиток організаційної системи, НДДКР, корпоративну культуру, соціальні взаємодії між працівниками, менеджерами та власниками. Кожен з цих

напрямків має характерні особливості, які можна оцінити специфічними показниками, а найбільшою проблемою є формування загальної оцінки організаційного капіталу, бо кожне підприємство машинобудування має свої особливості.

Для оцінювання ІК машинобудівних підприємств часто використовують такий показник, як витрати на НДДКР у відсотках до загального обсягу виробництва. Діапазон розкиду цього показника дуже широкий, а для визначення якогось нормованого значення потрібно порівняти його з даними інших підприємств, в тому числі й іноземних. У розвинутих країнах цей показник для високотехнологічних галузей коливається в околі 5-7%, а в середньому по промисловості складає 3-4%.

До організаційного капіталу відносимо і соціальний капітал, який охоплює доволі велике коло явищ та процесів. У широкому розумінні – це суспільні інституції, взаємини між ними та людьми, система цінностей та ставлення до неї тощо. Власне з цього погляду і виділяють дві форми соціального капіталу: структурний (мережі, інституції, асоціації, правила і регламенти їх роботи) та когнітивний (довіра, стосунки, норми, поведінка). Ці дві форми соціального капіталу відносно самостійні і, на жаль, дуже часто характеризуються подвійними стандартами. Соціальний капітал формується на всіх рівнях агрегування: макрорівень (держава чи група держав), мезорівень (галузь, регіон), мікрорівень (підприємство, домашні господарства, невеликі населені пункти). Соціальний капітал створює потік цінностей, які впливають на економіку, і в його розвиток теж потрібно інвестувати. А це означає, що повинні бути розроблені методи оцінювання його поточного рівня та ефективності інвестицій у розвиток соціальних взаємодій та довіри з боку суспільства на різних рівнях агрегування. На відміну від фізичного капіталу вартість соціального не зменшується в процесі використання. Більше того, ця вартість зменшується, якщо соціальний капітал не використовується, або використовується недостатньо активно.

Відносно самостійними показниками оцінювання організаційного (структурного) капіталу (ОК) є показники, пов'язані з ОІВ та ефективністю інвестування у відповідні НДДКР. Важить кількість патентів, обсяг витрат на їх створення та використання та обсяг грошових коштів, отриманих від володіння ними чи за рахунок продажу ліцензій на використання результатів НДДКР в абсолютному та відносному вимірі. Машинобудівні підприємства можуть комерціалізувати результати своєї інтелектуальної діяльності і в суміжних галузях – програмування, матеріалознавство, фізика твердих тіл тощо.

Особливості оцінювання ІК машинобудівних підприємств загалом, окремих складових ІК та їх елементів визначається кількома групами факторів, а саме: загальноекономічними чинниками, рів-

нем розвитку інформаційних технологій, методичним забезпеченням та суб'єктивними факторами (ставлення керівництва до роботи з ІК, іміджеві чинники, соціальні взаємодії тощо). Специфіка підприємств машинобудування накладає свій відбиток на можливості, засоби і результати оцінювання ІК, причому цей вплив є різнобічним: в чомусь такі підприємства мають свої переваги, але в дечому і відчувають додаткові труднощі (табл. 1).

Описані особливості економічного оцінювання ІК машинобудівних підприємств мають переважно негативний відтінок, що пояснюється тим, що на практиці мало керівників та власників приділяють належну увагу питанням розвитку ІК та його складових. Тому й немає перевірених на практиці

універсальних методів оцінювання ІК на вітчизняних підприємствах, а іноземні корпорації приносять власні методики економічного оцінювання ІК зі собою і не розкривають їх змісту. На жаль, сучасний стан розвитку машинобудівних підприємств України є недостатній для того, щоб активно розробляти та впроваджувати методи економічного оцінювання ІК та його складових, хоча власне вони й могли б бути сильним стимулом до виходу з кризи в умовах обмежених матеріальних ресурсів.

Діагностика ІК підприємств машинобудування дасть можливість оцінити окремі складові та елементи ІК і потенціал їх розвитку, однак навіть після побіжного огляду можна стверджувати, що кількість підприємств, які активізують роботу з управління ІК

Таблиця 1

Особливості економічного оцінювання ІК підприємств машинобудування

Людський капітал (ЛК)	Організаційний капітал (ОК)	Споживчий капітал (СК)	ІК загалом
Негативні особливості			
Періодичні атестації проводяться на низькому методологічному рівні і не дають реальної інформації про розвиток ЛК	Системи менеджменту переважно застарілі, наукові методи управління застосовуються мало, їх оцінювання не проводиться	Значна частина клієнтів орієнтується переважно на ціну продукції і мало хто зважає на подальші стосунки з постачальником	Більшість підприємств у звітності не відображають нематеріальні активи тільки їх окремі складові
Рівень підготовки інженерно-технічного персоналу часто недостатній, оцінювання професійної кваліфікації поверхневе	Організаційні структури управління надто жорсткі і централізовані, оцінити їх вплив на рівень розвитку ІК практично неможливо	Марочний капітал у вітчизняних машинобудівників розвинутий доволі слабо	Бухгалтерський облік нематеріальних активів ведеться тільки за кількома позиціями і навіть за ними часто не відображає реального стану справ
Недооцінюється вплив наукових підходів до організації праці та розрахунку ефективності капіталовкладень у ЛК	Транспортне забезпечення і складське господарство фінансуються незалежно від ефективності їх роботи, цю роботу не оцінюють	Технології маркетингу переважно застарілі, залучення клієнтів більше застосовуються старі контакти	В управлінському обліку слабо представлена складова роботи з ІК
Ефективність витрат на підвищення кваліфікації та перепідготовку спеціалістів не розраховується або оцінюється поверхнево	Системи комунікацій і документообігу не розвиваються належним чином, їх вплив на розвиток ІК не оцінюється	Оцінити інфраструктурний капітал машинобудівних підприємств об'єктивно дуже важко	У процесі підготовки до зміни власників складова ІК майже не враховується
Не оцінюється зв'язок окремих елементів матеріального стимулювання і рівня розвитку ЛК	НДДКР проводяться за цільовим принципом, але оцінити їх вплив на розвиток ІК нереально	Системи комунікацій зі споживачами застарілі, методики їх оцінювання як такої не існує	Планам розвитку ІК приділяється недостатньо уваги, загальної стратегії у цьому напрямку немає
Позитивні особливості			
Персонал загалом адаптивний і лояльно ставиться до процедур оцінювання та стимулювання інтелектуальної активності	Склад ОІВ впорядкований і тому добре піддається обліку та аналізу	Соціальний капітал загалом добре піддається оцінюванню через традиційно лояльне ставлення соціуму до машинобудування	ІК стає аргументом при проведенні переговорів з іноземними контрагентами
Є великий потенціал розвитку ЛК як в частині професійної кваліфікації, так і в частині соціальних взаємодій та інтелектуального розвитку	Значна частина патентів та авторських свідоцтв використовуються поза межами підприємств	Екологічні аспекти роботи машинобудівних підприємств потребують уваги, але загалом методика їх оцінювання є розроблена	Залучення іноземних інвестицій потребує окремого і незалежного оцінювання поточного рівня ІК та потенціалу його подальшого розвитку

Примітка: сформовано автором

зростає. Особливо це відчувається, коли підприємство реалізує свій експортний потенціал, залучає іноземні інвестиції чи виходить на міжнародний фінансовий ринок шляхом котирування своїх акцій на світових фондових біржах або випуску облігацій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Оцінювання ІК вітчизняних машинобудівних підприємств повинно враховувати загальну економічну ситуацію в країні і той факт, що частина інвестицій у розвиток людського та споживчого капіталу буде витрачена не за призначенням. Методики оцінювання людського і споживчого капіталу є розробленими, а з оцінюванням організаційного капіталу виникають проблеми. Більшість керівників машинобудівних підприємств не усвідомлює важливості оцінювання і розвитку системи управління ІК, вважаючи, що основним для нарощування виробництва і продажів є ресурсне забезпечення та лобювання державних замовлень чи участь у великих проектах. Існують проблеми у внутрішніх комунікаціях, інформаційному забезпеченні, документообігу, соціальній відповідальності бізнесу. В подальшому слід розробити конкретні набори показників оцінювання ІК та його складових з урахуванням специфіки роботи машинобудівних підприємств різних розмірів, інтелектуального потенціалу, типу та етапу життєвого циклу продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стюарт Т.А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / Т.А. Стюарт. – М.: Поколение, 2007. – 368 с.
2. Бутнік-Сіверський О.Б. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект: [Електронний ресурс] / О.Б. Бутнік-Сіверський. – Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua>
3. Полуяктова О.В. Інтелектуальний капітал в економіці України: автореф. дис. к.е.н: 08.00.01 / О.В. Полуяктова; ЛНУ ім. І.Франка. – Л., 2008.
4. Кадничанський М.В. Інтелектуальні активи як ключовий фактор реалізації комбінаторних переваг холдингових компаній // М.В. Кадничанський, Ю.О. Тараруєв // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. – № 4 (12). – С. 22-31.
5. Ілляшенко С.М. Актуальні проблеми управління інтелектуальним капіталом підприємства / С.М. Ілляшенко // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 2. – С. 91-101.
6. Ілляшенко С.М. Методичний підхід до вартісної оцінки інтелектуального капіталу регіону / С.М. Ілляшенко // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 1. – С. 138-141.
7. Ілляшенко С.М. Сутність, структура і методичні основи оцінки інтелектуального капіталу / С.М. Ілляшенко // Економіка України. – 2008. – № 11. – С. 16-26.
8. Брукінг Э. Интеллектуальный капитал [Текст]: [монографія] / Э. Брукінг. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.

9. Козырев А.Н. Интеллектуальный капитал: [Електронний ресурс] / А.Н. Козырев // Доклад на семинаре Центрального экономико-математического института. – 28.08.2001. – Режим доступу: <http://www.cemi.rssi.ru/aist/arxdoc/2001/010827docl2.html>.

10. Edvinsson L. Intellectual Capital: Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower / L. Edvinsson, M. Malone. – Harper Collins, New York, NY, 1997.

11. Sullivan P. Value-driven Intellectual Capital; How to Convert Intangible Corporate Assets into Market Value: [Електронний ресурс] // Wiley, 2000, pp. 238-244. – Режим доступу: <http://www.sveiby.com/articles/icmmovement.htm>

12. Sveiby K.-E. Methods for Measuring Intangibles Assets / K.E. Sveiby // available at: <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>.

REFERENCES:

1. Stiuart T.A. Yntellektualnyi kapytal. Novyi ystochnyk bohatsva orhanyzatsyi / T.A. Stiuart. – M. : Pokolenye, 2007. – 368 s.
2. Butnik-Siverskyi O.B. Intelektualnyi kapital: teoretichnyi aspekt [Elektronnyi resurs] / O.B. Butnik-Siverskyi. – Rezhym dostupu: <http://www.ndiiv.org.ua>
3. Poluiaktova O.V. Intelektualnyi kapital v ekonomitsi Ukrainy: avtoref. dys. k.e.n: 08.00.01 / O.V. Poluiaktova ; LNU im. I.Franka. – L., 2008.
4. Kadnychanskyi M.V. Intelektualni aktyvy yak kluchovyi faktor realizatsii kombinatornykh perevah kholdynhovyykh kompanii // M.V. Kadnychanskyi, Yu.O. Tararuev // Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi: problemy teorii ta praktyky. – 2010. – # 4(12). – S. 22-31.
5. Illiashenko S.M. Aktualni problemy upravlinnia intelektualnym kapitalom pidpriemstva / S.M. Illiashenko // Mekhanizm rehulivannia ekonomiky. – 2008. – #2. – S. 91-101.
6. Illiashenko S.M. Metodychni pidkhid do vartisnoi otsinky intelektualnoho kapitalu rehionu / S.M. Illiashenko // Mekhanizm rehulivannia ekonomiky. – 2009. – #1. – S. 138-141.
7. Illiashenko S.M. Sutnist, struktura i metodychni osnovy otsinky intelektualnoho kapitalu / S.M. Illiashenko // Ekonomika Ukrainy. – 2008. – # 11. – S. 16-26.
8. Brukyh Э. Yntellektualnyi kapytal [Tekst] : [monohrfyia] / Э. Brukyh. – SPb. : Pyter, 2001. – 288 s.
9. Kozыrev A.N. Yntellektualnyi kapytal [Elektronnyi resurs] / A.N. Kozыrev // Doklad na semynare Tsentralnogo ekonomyko-matematicheskoho ynstytuta. – 28.08.2001. – Rezhym dostupu: <http://www.cemi.rssi.ru/aist/arxdoc/2001/010827docl2.html>.
10. Edvinsson L. Intellectual Capital: Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower / L. Edvinsson, M. Malone. – Harper Collins, New York, NY, 1997.
11. Sullivan P. Value-driven Intellectual Capital; How to Convert Intangible Corporate Assets into Market Value [Elektronnyi resurs] // Wiley, 2000, pp. 238-244. – Rezhym dostupu: <http://www.sveiby.com/articles/icmmovement.htm>
12. Sveiby K.-E. Methods for Measuring Intangibles Assets / K.E. Sveiby // available at: <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>